

MISSATGE DEL SANT PARE FRANCESC

VII JORNADA MUNDIAL DELS POBRES

Diumenge XXXIII del Temps de durant l'any

19 de novembre de 2023

«No apartis la mirada del pobre» (Tb 4,7)

1. La Jornada Mundial dels Pobres, signe fecund de la misericòrdia del Pare, arriba per setena vegada per a donar suport al camí de les nostres comunitats. És una cita que l'Església va arrelant a poc a poc a la seva pastoral, per descobrir cada vegada més el contingut central de l'Evangelí. Cada dia ens comprometem a acollir els pobres, però això no és suficient. Un riu de pobresa travessa les nostres ciutats i es fa cada vegada més gran fins a desbordar-se; aquest riu sembla que ens arrossega, tant que el crit dels nostres germans i germanes que demanen ajuda, suport i solidaritat es fa cada vegada més fort. Per això, el diumenge anterior a la festa de Jesucrist, Rei de tot el món, ens reunim al voltant de la seva Taula per a rebre d'Ell, una vegada més, el do i el compromís de viure la pobresa i de servir els pobres.

«No apartis la mirada del pobre» (Tb 4,7). Aquesta Paraula ens ajuda a captar l'essència del nostre testimoni. Aturar-nos en el Llibre de Tobies, un text poc conegut de l'Antic Testament, fascinant i ric en saviesa, ens permetrà endinsar-nos millor en el que l'autor sagrat desitja transmetre. Davant nostre es desplega una escena de la vida familiar: un pare, Tobit, acomiada el seu fill Tobies, que està a punt d'emprendre un llarg viatge. L'ancià té por de no tornar a veure el seu fill i per això li deixa el seu "testament espiritual". Tobit havia estat deportat a Nínive i s'havia quedat cec, per la qual cosa era doblement pobre, però sempre havia tingut una certesa, expressada en el nom que duu: "El Senyor ha estat el meu bé". Aquest home, que sempre va confiar en el Senyor, com a bon pare no desitja tant deixar al seu fill algun bé material, sinó el testimoni del camí a seguir en la vida, per això li diu: «Fill meu, recorda't del Senyor tota la vida. Guarda't de pecar, no violis els seus manaments. Obra sempre amb rectitud, no segueixis mai el camí del mal» (4,5).

2. Com es pot apreciar immediatament, el que l'ancià Tobit demana al seu fill que recordi no es limita a un simple acte de memòria o a una pregària dirigida a Déu. Es refereix a gestos concrets que consisteixen en fer bones obres i viure amb justícia. L'exhortació es fa encara més específica: a tots els que practiquen la justícia, «fes-los almoïna amb els béns que tinguis; quan facis caritat, no siguis gasiu» (4,7).

Les paraules d'aquest savi ancià no deixen de sorprendre'ns. En efecte, no oblidem que Tobit havia perdut la vista precisament després de realitzar un acte de misericòrdia. Com ell mateix explica, la seva vida des de jove estava dedicada a fer obres de caritat: «He fet obres bones i donant moltes almoïnes als meus germans i compatriotes deportats com jo al territori de Nínive, capital d'Assíria. [...] Compartia el meu pa amb els famolencs i donava vestits als qui no en tenien. Si mai veia el cadàver d'un meu compatriota abandonat darrere les muralles de Nínive, jo l'enterrava» (1,3.17).

Pel seu testimoni de caritat, el rei l'havia privat de tots els seus béns, deixant-lo completament pobre. Però el Senyor encara el necessitava; havent recuperat el seu lloc com a administrador, no va tenir por de continuar amb el seu estil de vida. Escoltem el seu relat, que també ens parla avui a nosaltres: «Per la Pentecosta, la santa festa que celebrem set setmanes després de la Pasqua, em van preparar un bon dinar. Quan m'asseia a taula, parada amb plats molt variats, vaig dir al meu fill Tobies: “Fill meu, corre, i si trobes entre els nostres germans deportats a Nínive cap pobre, però que sempre tingui viu en el cor el pensament del Senyor. Porta-me'l, que dinarem plegats. T'espero, fill meu, fins que tornis”» (2,1-2). Seria molt significatiu si, en la Jornada dels Pobres, aquesta preocupació de Tobit fos també la nostra! Convidar a compartir el dinar dominical, després d'haver compartit la Taula eucarística. L'Eucaristia celebrada esdevindria realment criteri de comunió. D'altra banda, si al voltant de l'altar som conscients que tots som germans i germanes, com de visible seria aquesta fraternitat compartint l'àpat festiu amb qui no té el necessari!

Tobies va fer com li havia dit el seu pare, però va tornar amb la notícia que havien assassinat un pobre i l'havien abandonat enmig de la plaça. Sense vacil·lar, l'ancià Tobit es va aixecar de taula i va anar a enterrar aquell home. En tornar a casa seva, cansat, es va adormir al pati; damunt dels ulls li va caure fem d'uns ocells i va quedar cec (cf. 2,1-10). Ironia de la sort: fas un gest de caritat i et passa una desgràcia! El fet ens porta a pensar així; però la fe ens ensenya a anar més en profunditat. La ceguesa de Tobit esdevindrà la seva força per a reconèixer encara millor les nombroses formes de pobresa que l'envoltaven. I el Senyor s'encarregarà al seu temps de restituir a l'ancià pare la vista i l'alegria de tornar a veure el seu fill Tobies. Quan va arribar aquell dia, «Tobit se li va tirar al coll i, tot plorant, li deia: “Et veig, fill meu, llum dels meus ulls!”». I afegí: “Beneït sigui Déu! Beneït sigui el seu gran nom! Beneïts tots els seus sants àngels! Que ens empari el seu nom gloriós! Siguin beneïts per sempre tots els seus àngels! Perquè ell m'havia ferit, però ara jo puc veure Tobies, el meu fill!”» (11,13-15).

3. Podem preguntar-nos: d'on li venen a Tobit el coratge i la força interior que li permeten servir Déu enmig d'un poble pagà i estimar el proïsme fins al punt de posar en perill la seva pròpia vida? Som davant d'un exemple extraordinari: Tobit era un espòs fidel i un pare atent; va ser deportat lluny de la seva terra i patia injustament; va ser perseguit pel rei i pels seus veïns... Malgrat tenir una ànima tan bona, va ser posat a prova. Com sovint ens ensenya la Sagrada Escripura, Déu no evita les proves als qui fan el bé. Com és possible? No ho fa per a humiliar-nos, sinó per a refermar la nostra fe en Ell.

Tobit, en el moment de la prova, descobreix la seva pròpia pobresa, que el fa capaç de reconèixer els pobres. És fidel a la Llei de Déu i compleix els manaments, però això no li és suficient. L'atenció efectiva vers els pobres li era possible perquè havia experimentat la pobresa en la seva pròpia carn. Per tant, les paraules que dirigeix al seu fill Tobies són la seva autèntica herència: «No apartis la mirada de cap pobre» (4,7). En definitiva, quan som davant d'un pobre no podem girar la mirada cap a una altra banda, perquè això ens impedirà trobar-nos amb el rostre del Senyor Jesús. I fixem-nos bé en aquesta expressió «de cap pobre». Cadascun d'ells és el nostre proïsme. No importa el color de la pell, la condició social, la procedència... Si soc pobre, puc reconèixer qui és el germà que realment em necessita. Som cridats a trobar cada pobre i cada tipus de pobresa, sacsejant de nosaltres la indiferència i la banalitat amb què escudem un benestar il·lusori.

4. Vivim un moment històric que no afavoreix l'atenció envers els més pobres. La crida al benestar puja cada cop més de volum, mentre les veus del qui viu en la pobresa se silencien. Es tendeix a descuidar tot allò que no forma part dels models de vida destinats sobretot a les generacions més joves, que són les més fràgils davant del canvi cultural actual. El que és desagradable i provoca patiment es posa entre parèntesi, mentre que les qualitats físiques s'exalten, com si fossin la principal meta a assolir. La realitat virtual s'apodera de la vida real i s'esdevé que cada vegada més fàcilment els dos mons es confonen. Els pobres esdevenen imatges que poden commoure per alguns instants, però quan es troben en carn i ossos pel carrer, aleshores apareixen la molèstia i la marginació. La premsa, companya quotidiana de la vida, impedeix aturar-se, socórrer i fer-se càrrec dels altres. La paràbola del bon samarità (cf. Lc 10,25-37) no és un relat del passat, interpel·la el present de cadascun de nosaltres. Delegar en altres és fàcil; oferir diners perquè altres facin caritat és un gest generós; la vocació de tot cristià és implicar-se en primera persona.

5. Agraïm al Senyor perquè són molts els homes i les dones que viuen entregats als pobres i als exclosos i que comparteixen amb ells; persones de totes les edats i condicions socials que practiquen l'acollida i es comprometen juntament amb aquells que es troben en situacions de marginació i sofriment. No són superhomes, sinó "veïns de casa" que trobem cada dia i que en el silenci es fan pobres amb els pobres. No es limiten a donar alguna cosa; escolten, dialoguen, intenten comprendre la situació i les seves causes, per a donar consells adequats i referències justes. Estan atents a les necessitats materials i també a les espirituals, a la promoció integral de la persona. El Regne de Déu es fa present i visible en aquest servei generós i gratuït; és realment com la llavor caiguda en la terra bona de la vida d'aquestes persones que dona el seu fruit (cf. Lc 8,4-15). L'agraïment envers tants voluntaris demana fer-se pregària perquè el seu testimoni pugui ser fecund.

6. En el 60è aniversari de l'Encíclica *Pacem in terris*, és urgent reprendre les paraules del Sant Pare Joan XXIII quan escrivia: «Observem que [tot ésser humà] té el dret a l'existència, a la integritat corporal, als mitjans necessaris i suficients per a un decorós nivell de vida, els quals són, principalment, l'aliment, el vestit, l'habitatge, el descans, l'assistència mèdica i, finalment, els serveis indispensables que l'Estat ha de prestar a cadascú. De tot això se segueix que l'home posseeix també el dret a la seguretat personal en cas de malaltia, invalidesa, viduïtat, vellesa, atur i, finalment, qualsevol altra eventualitat que el privi, sense culpa seva, dels mitjans necessaris per al seu manteniment» (n. 11).

Quanta feina tenim encara per endavant perquè aquestes paraules es facin realitat, també per mitjà d'un seriós i eficaç compromís polític i legislatiu! Que pugui desenvolupar-se la solidaritat i la subsidiarietat de tants ciutadans que creuen en el valor del compromís voluntari d'entrega als pobres, malgrat els límits i en ocasions les deficiències de la política en veure i servir al bé comú. Es tracta certament d'estimular i fer pressió perquè les institucions públiques compleixin bé el seu deure; però no serveix mantenir-se passius en espera de rebre-ho tot "des de dalt": els qui viuen en condicions de pobresa també han de ser implicats i acompanyats en un procés de canvi i de responsabilitat.

7. Lamentablement, hem de constatar una vegada més noves formes de pobresa que s'afegeixen a les que s'han descrit anteriorment. Penso de manera particular en les poblacions que viuen en zones de guerra, especialment en els infants privats d'un

present serè i d'un futur digne. Ningú no podrà acostumar-se mai a aquesta situació; mantinguem viu cada intent perquè la pau s'afirmi com a do del Senyor Ressuscitat i fruit del compromís per la justícia i el diàleg.

Tampoc no puc oblidar les especulacions que, en diversos sectors, porten a un dramàtic augment dels costos que tornen a moltíssimes famílies encara més indigents. Els sous s'acaben ràpidament, obligant a privacions que atempten contra la dignitat de les persones. Si en una família s'ha d'escollir entre el menjar per subsistir i els medicaments per recuperar la salut, aleshores s'ha de fer escoltar la veu del qui reclama el dret d'ambdós béns, en nom de la dignitat de la persona humana.

Com no podem cridar l'atenció, a més, sobre el desordre ètic que marca el món del treball? El tracte inhumà que es reserva a tants treballadors i treballadores; la retribució que no correspon al treball realitzat; el flagell de la precarietat; les excessives víctimes d'accidents, provocades sovint per una mentalitat que prefereix el benefici immediat en detriment de la seguretat... Retornen a la ment les paraules de sant Joan Pau II: «El primer fonament del valor del treball és l'home mateix. [...] L'home està destinat i cridat al treball; però, abans que res, el treball està “en funció de l'home” i no l'home “en funció del treball”» (Carta encíclica *Laborem exercens*, 6).

8. Aquesta enumeració, ja de per si dramàtica, descriu només parcialment les situacions de pobresa que formen part de la nostra quotidianitat. No puc passar per alt, en particular, una forma de patiment que cada dia és més evident i que afecta el món juvenil. Quantes vides frustrades i fins i tot suïcidis de joves, enganyats per una cultura que els porta a sentir-se “incomplets” i “fracassats”. Ajudem-los a reaccionar davant d'aquestes instigacions nefastes, perquè cadascun pugui trobar el camí a seguir per a adquirir una identitat forta i generosa.

És fàcil, parlant dels pobres, caure en la retòrica. També és una temptació insidiosa la de quedar-se en les estadístiques i en els números. Els pobres són persones, tenen rostres, històries, cors i ànimes. Són germans i germanes amb les seves qualitats i defectes, com tots, i és important entrar en una relació personal amb cadascun d'ells.

El Llibre de Tobies ens ensenya com actuar de forma concreta amb i pels pobres. És una qüestió de justícia que ens compromet a tots a buscar-nos i trobar-nos recíprocament, per a afavorir l'harmonia necessària, de manera que una comunitat pugui identificar-se com a tal. Per tant, l'interès pels pobres no s'esgota en almoines precipitades; exigeix restablir les relacions interpersonals justes que han estat afectades per la pobresa. D'aquesta manera, “no apartar la mirada del pobre” condueix a obtenir els beneficis de la misericòrdia, de la caritat que dona sentit i valor a tota la vida cristiana.

9. La nostra atenció envers els pobres sempre està marcada pel realisme evangèlic. El que es comparteix ha de respondre a les necessitats concretes dels altres, no es tracta d'alliberar-se d'allò superflu. També en això és necessari el discerniment, sota el guiatge de l'Esperit Sant, per a reconèixer les veritables exigències dels germans i no les nostres pròpies aspiracions. El que de segur necessiten amb més urgència és la nostra humanitat, el nostre cor obert a l'amor. No ho oblidem: «Som cridats a descobrir Crist en ells, a prestar-los la nostra veu en les seves causes, però també a ser els seus amics, a escoltar-los, a interpretar-los i a recollir la misteriosa saviesa que Déu vol comunicar-nos a través d'ells» (Exhortació apostòlica *Evangelii gaudium*, 198). La fe ens ensenya

que cadascun dels pobres és fill de Déu i que en ell o en ella Crist hi és present: «Tot allò que fèieu a cadascun d'aquests germans meus, per petit que fos, m'ho fèieu a mi» (Mt 25,40).

10. Aquest any es commemora el 150è aniversari del naixement de santa Teresa de l'Infant Jesús. En una pàgina de la seva Història d'una ànima va escriure: «Sí, ara entenc que la caritat perfecta consisteix en suportar els defectes dels altres, en no estranyar-se absolutament de les seves debilitats, en edificar-se dels més petits actes de virtut que els veiem practicar. Però, sobretot, he entès que la caritat no ha de quedar-se tancada al fons del cor: “Ningú, va dir Jesús, encén una llàntia per posar-la sota una mesura, sinó en el portallànties perquè il·lumini a tots els de la casa”. Em sembla que aquesta llàntia representa la caritat, que ha d'il·luminar i alegrar, no només els que em són més estimats, sinó a tots els que són a la casa, sense exceptuar ningú» (Ms C, 12rº: Obres completes, Burgos 2006, 287-288).

En aquesta casa que és el món, tothom té dret a ser il·luminat per la caritat, ningú no en pot ser privat. Que la perseverança de l'amor de santa Teresina pugui inspirar els nostres cors en aquesta Jornada Mundial, que ens ajudi a “no apartar la mirada del pobre” i a mantenir la nostra mirada sempre fixa en la faç humana i divina de nostre Senyor Jesucrist.

Roma, Sant Joan del Laterà, 13 de juny de 2023, Memòria de sant Antoni de Pàdua, patró dels pobres.